

ROMAIN ROLLAND

Τις 30 του Δεκέμβρη αναγγέλθηκε απο το ραδιόφωνο η είδηση του θανάτου του Ρομαίν Ρολλάν. Η μεγάλη, λεύτερη φωνή του κοσμογάπητου Ευρωπαίου δέ θα συνταράξει ποτές πιά τον κόσμο.

Γιατι αυτό είτανε πάνω άπ' όλα ο Ρολλάν. Ένας Ευρωπαίος. Ένας άνθρωπος. Ένας αγωνιστής.

Τούτες τις τελευταίες δεκαετίες που κινδύνεψε ο κόσμος να χάσει ότι πίστεψε για πιά πολύτιμο, που λύγιζε το θάρρος και των πιά γενναίων και οι συνειδήσεις έτρεμαν ανήμπορες, αυτή η μεγάλη φωνή δέν έπαψε στιγμή ν' ακούγεται. Την άκουγαν όλοι οι αδικημένοι, όλοι οι γερμένοι σκλάβοι του φασισμού, τα νιάτα τα λεύτερα της γής, που μέστωναν με τη λαχτάρα ενός αληθινώτερου και πιά ανθρώπινου πολιτισμού. Την άκουγαν κι' έπαιρναν κουράγιο. Είτανε σαν ένας φίλος γερός, που πάνωτου μπορείς να στηριχτείς, γιατι δέ θα σε προδώσει ποτές. Είτανε σαν ένα μικρό φως αναμένο μέσα στην απελπισία του φασισμού, σαν εκείνο του Μπρούνο Χάρτενφάουστ, του «άγιου» Μπρούνο, μες στην ατέλιωτη μεσαιωνική Νύχτα. Στο φέγγος του, όπως έγραψε κι' ένας δικός του συνεργάτης, «πολλές προσευχές έχουνε γίνει για τη σωτηρία της ανθρώπινης σκέψης που βρίσκεται σε τόσο σοβαρό κίνδυνο».

Γιατι η εποχή είταν τραχιά και δύσκολη. Οι άνθρωποι είχαν απαρνηθεί την ανθρωπιά τους, γενόντανε κοπάδι, όχλος που τον έσερνε όπου ήθελε η βούληση του γελαδάρη. Επιστημονικά, συστηματικά, οπλίζονταν τα πλήθη με πέτρες για να θάψουνε κάτω απο δαύτες τις πιά άξιες κατάχτησες του ανθρώπου και να θεμελιώσουνε έτσι το μνημείο του νέου μεσαίωνα. Και πού αλλού καλλίτερα θάβρισκε για να κρυφτεί το ανθρώπινο πνεύμα, που τόσο επίμο-

να αρνιέται να πεθάνει, παρά στην καρδιά και τη συνείδηση του μοναχού ανθρώπου;

Εκεί μέσα φωλιάζει και καρτεράει. Ο άνθρωπος λέγεται Μπετόβεν, Ταγκόρ, Τολστόϊ, Τσβάιχ ή Ρολλάν. Ο όχλος τον αγνοή τον βρίζει ουτοπιστή. Πώς να το χωνέψει πως ένας αυτός τολμάει να πάρει πάνω του τα κρίματα όλων των άλλων, να ματώσει για δαύτα και να κρατήσκει ολομόναχος το βάρος της πανανθρώπινης συνείδησης; Όμως έρχονται άλλοι καιροί. Ο όχλος αναταράζεται, γυρεύει να βρεί ότι δίνει αξία και νόημα στην ανθρώπινη ζωή, παύει να είναι όχλος, αναζητάει τα ιερά και τ' άγιά του. Τότε είναι η ώρα που ο «ουτοπιστής» ξαναγυρνάει στην ανθρωπότητα την παρακαταθήκη που παράλαβε απο δαύτη.

Όμως ο Ρολλάν, όσο και να τον είπανε, δέν είτανε διόλου ουτοπιστής. Το γνωρίζουμε απο τον καλόν αγώνα του, κι' απο την αξία της βοήθειας που έδινε σε όσους πίστευαν ότι πίστευε.

«Ξέρουμε πως δέν μπορούμε να κρατήσουμε και να υπερασπιστούμε τη λευτεριά που αγαπάμε πάνω άπ' όλα, παρά μονάχα σαν είμαστε άξιοι να την καταχτούμε κάθε μέρα. Και στην εποχή μας η λευτεριά κινδυνεύει. Για την κατάχτησή της αγωνίζονται τούτη τη στιγμή σε όλα τα μέρη της γής. Αλλ' όπου γίνεται επίθεση ενάντιά της, εμείς θα είμαστε στο πλευρό της».

Τούτα τα λόγια τα έγραφε ο Ρολλάν τις 20 του Δεκέμβρη του 1936 στο γαλλικό αντιφασιστικό περιοδικό «Ευρώπη». Κι' είταν πάνω απο εβδομήντα χρόνων.

Ο συγγραφέας του «Γιάννη Χριστόφορου» και του «Θεάτρου της Επανάστασης», ο βιογράφος του Μπετόβεν και του Μιχαήλ Άγγελου

είτανε κοντά στ' άλλα ένας άνθρωπος γεμάτος αγάπη και κατανόηση για το διπλανό-του. Ποιός δέ θυμάται εκείνο τον πρόλογο στην «Κυρά Κυραλίνα» του Ιστράτι, όπου αποκάλυφτε στον κόσμο το πλούσιο ταλέντο του Ελληνορουμάνου αλήτη που τον γνώρισε στο κρεββάτι ενός νοσοκομείου φτωχό κι' απελπισμένο ύστερ' απο μιαν απόπειρα αυτοχτονίας ;

Ο Ρολλάν του φέρθηκε τότες σαν αδελφός. Πόσοι είναι εκείνοι που τον ένιωσαν έτσι και τον πενθούνε σήμερα για τέτοιον ;

Και σίγουρα ο πιό ταιριαχτός-του επιτάφιος, είναι τα λόγια που ο ίδιος έγγραψε για το Μπετόβεν:

«Κι' όταν μας πιάνει η κούραση για τον αιώνιο και μάταιο αγώνα με τη μετριότητα απ' τις κακίες και τις αρετές-μας, είναι ένα ανυπολόγιστο αγαθό να ξαναβυθιζόμαστε σ' αυτόν τον ωκεανό της θέλησης και της πίστης. Μας μεταδίνεται απο εκεί ένα τέτοιο θάρρος, ολάκαιρη η ευτυχία που δίνει ο αγώνας, και το μεθήσι της συνείδησης που νιώθει μέσα-της ένα Θεό».

ΕΙΡΚΑ